

Kwantitatief onderzoek eerste onderzoeksjaar 2009-2010 ***Multimedia in de praktijk*** van de kleuteronderwijzer

Uitgangspunten

We gebruikten als basis voor deze bevraging de ***kwantitatieve enquête van A Goegebuer***, Audiovisuele Vorming in het Vlaamse onderwijs, 2004. Het onderzoek van A Goegebuer werd gevoerd van mei tot november 2004 waarin het volgende doel vooropstond: *'Reflecteren over de huidige omgang met audiovisueel beeld en media in het Vlaamse onderwijs'*¹. Deze enquête was gericht aan leerkrachten kleuter-, lager en secundair onderwijs en aan lectoren uit de lerarenopleidingen aan hogescholen in Vlaanderen en dit rond volgende topics:

1. Profiel van de leerkracht
2. Perceptie van en mening over audio-visuele vorming
3. Infrastructuur en middelen
4. Competenties van de leerkrachten
5. Belemmeringen

Focus in MUGO

Kwantitatief onderzoek naar ***multimedia in de praktijk*** van de kleuteronderwijzer, obstakels bij leerkrachten en in de organisatie van de basisschool.

In het kwantitatieve onderzoek in het kader van MUGO beperkten we ons tot een bevraging van kleuteronderwijzers en dit vooral rond ***drie grote topics***:

1. ***Perceptie van en mening over audio-visuele vorming*** (4 vragen, bijlage I)
2. ***Infrastructuur en middelen*** (4 vragen, bijlage I)
3. ***Competenties van de leerkrachten*** (3 vragen, bijlage I)

De digitale vragenlijst werd aan 45 scholen in het Leuvense bezorgd. Alle scholen zijn partnerscholen van de KHLeuven, lerarenopleiding, kleuteronderwijs. De vragenlijst kwam in de mailbox van de directie terecht met de vraag dit verder te communiceren met de kleuteronderwijzers van hun school.

44 vragenlijsten werden digitaal verwerkt en aan ons terug bezorgd.

Bevraging en verwerking van de gegevens

Perceptie van de leerkracht

Onder multimediaal werken in de kleuterklas versta ik het inzetten van volgende middelen:

1. TV / video / DVD: 97.7%
2. Internet: 95.5%
3. CD: 97.7%
4. Computer: 97.7%
5. Beamer: 84%
6. Over-headprojector met transparanten: 77%
7. CD-roms: 90.9%
8. Opname- apparatuur voor geluid: 86.4%
9. Video-camera: 81.8%
10. Fototoestellen: 100%

¹ Audiovisuele vorming in het Vlaamse onderwijs, 2004, A Goegebuer

- 11. Verf, schilder en tekengerief: 27.3%
- 12. Verkleedkleden: 14%
- 13. Voorwerpen die geluid maken: 34%
- 14. Muziekinstrumenten: 40.9%
- 15. Materiaal om mee te kleien: 27.3%
- 16. Ipod-MP3/MP4 spelers: 59.1%
- 17. GSM/GPS: 50%

- Iets anders nog: 1 persoon: zelf ingesproken luisterverhalen en digitale prentenboeken en draadloze koptelefoons
- 1 persoon: Opmerking bij 11 tot 15: lijkt me geen multimediaal materiaal maar kan je wel in combinatie met gebruiken.

MUGO

Het valt ons op dat leerkrachten vooral de eerder technische en digitale middelen onderbrengen bij multi-mediaal werken. De **eerder muzische en minder technische** middelen zoals verf, verkleedkleden, voorwerpen, instrumenten en kleimaterialen **scoren duidelijk lager**.

Multimediaal werken betekent dat:

- de kleuteronderwijzer zelf vooral deze middelen gebruik: 4.5%
- vooral de kleuters er mee aan de slag kunnen: 6.8%
- een combinatie van beiden: 88.6%

KO gebruikt vooral zelf de multimediale middelen

De KO die kiest om vooral **zelf** de multimediale middelen te gebruiken geeft als voornaamste reden op **de jonge leeftijd** van de kleuters en het **leren omgaan** met **nieuwe, dure** materialen:

- *Dit is vooral bij de jongere kleuters zo (ik heb de 3-4jarigen, en zij bedienen wel de computer maar ik laat hen toch niet met een foto toestel en cd-speler experimenteren.)*
- *Mijn kleuters zijn nog te jong om de toestellen te hanteren (3 jaar)*

De kleuters zelf hanteren de multimediale middelen

KO argumenteren vooral met elementen die betrekking hebben op:

1. het zelf **ontdekken** hoe iets werkt
 2. het belang van **experimenteren** bij jonge kinderen
 3. **zelfstandigheid** bevorderen: luisteren naar een digitaal prentenboek, hanteren van de muis.
 4. **vertrouwd geraken** met de materialen.
- *Kleuters hoeven niet alleen te beschouwen, het is ook belangrijk dat ze creëren, mee denken, ... Zo leren ze bijvoorbeeld hoe alles werkt (cd-speler bijvoorbeeld)*
 - *...de andere keer bekijken kleuters bijv. een digitaal prentenboek of ze bedienen de muis van de computer.*
 - *...maar de ko leert ook van de kleuter, hoe zij de materialen gebruiken.*
 - *het is de bedoeling de kleuters vertrouwd te maken met deze dingen en er mee leren om te gaan*

De KO die kiest voor een combinatie van beiden

Zowel de KO als de kleuters moeten aan de slag kunnen met de multimediale middelen wordt als het meest zinvol gezien. Voornaamste redenen die hier opduiken zijn:

1. De **kosten** zijn te hoog van deze materialen om ze aan kleuters toe te vertrouwen.
 2. Ko moet eerst in functie van deze materialen een **sterke impressie** kunnen geven
 3. Men ziet het nog vooral als een **ondersteuning** of een **illustratiemogelijkheid**.
 4. Als kansen tot **differentiatie en variatie**. (vooral vormelijk gezien)
 5. Om kleuters te leren **kennismaken met** de multimediale wereld.
 6. Kleuters moeten zelf ook creatief aan de slag kunnen, middelen gebruiken voor hun eigen creatief proces (creëren, meedenken,...)
- *Op bepaalde momenten maak je gebruik van media als middel om iets te beschouwen bijvoorbeeld power -point over je thema*
 - *De kleuter ontdekt de materialen met behulp van de ko*
 - *Ik hou van sterke impressies dus eerst een impressie van de juf en dan kunnen de kleuters aan de slag.*
 - *Soms gebruik ik zelf alleen materiaal (bv. de weekafsluiting met foto`s die ik gedurende de week genomen heb en die ik dan als diapresentatie afsluit)*
 - *Probleem is om die dingen te hebben of die door kleuters laten gebruiken wegens de hoge kost.*
 - *Enerzijds als medium om je lessen aantrekkelijker te maken en meer mogelijkheden te hebben in variatie en differentiatie en anderzijds om kleuters alvast wegwijs te maken in de multimediale wereld*

MUGO

De grootste groep leerkrachten zien multimediaal werken als een combinatie tussen de leerkracht die multimedia inzet in haar onderwijs en de kleuters die zelf ook aan de slag mogen met de materialen. Toch vinden we **relatief weinig argumenten** voor het **aandeel van de kleuter**. Slechts 1 persoon geeft aan dat de kleuters via deze middelen zijn eigen creatief proces kan op gang krijgen. **Opvallend is** dat **niemand** denkt aan het argument dat multimediale middelen ook een **communicatiemiddel** kan zijn voor de kleuters.

Is het zinvol om kleuters te prikkelen om met al deze middelen aan de slag te gaan. Welke middelen zie je zeker niet zitten voor kleuters en welke zeker wel?

Middel % uit eerste vraag	Zeker niet	Zeker wel
TV / video / DVD:97.7	11.4	88.6
Internet:95.5	13.6	86.4
CD: 97.7%	2.3	97.7
Computer: 97.7%	0	100
Beamer: 84%	65.9	34.1
Over-headprojector met transparanten: 77%	53.2	46.8
CD-roms: 90.9%	4.5	95.5
Opname- apparatuur voor geluid:86.4%	20.5	79.5
Video-camera:81.8%	34.1	65.9
Fototoestellen: 100%	9.1	90.9
Verf, schilder en tekengerief: 27.3%	11.4	88.6
Verkleedkleden: 14%	6.8	93.2
Voorwerpen die geluid maken: 34%	9.1	90.9
Muziekinstrumenten: 40.9%	6.8	93.2
Materiaal om mee te kleien: 27.3%	9.1	90.9
Ipod-MP3/MP4 spelers: 59.1%	70.5	29.5
GSM/GPS: 50%	72.7	27.3

Redenen die de leerkrachten daarbij opgeven

Vooraf beamer, Ipod-MP3/MP4 en GSM/GPS worden door KO gezien als middelen die ze liever niet door de kleuters zelf gebruikt willen zien. KO zien deze middelen wel als multimediaal maar zeker niet door de kleuters zelf te gebruiken. Ook de overhead met transparanten scoort hier voor de helft van de ondervraagden. De overhead wordt ook wel gezien als een multimediaal middel maar toch vooral gezien als door de KO zelf te gebruiken. De te jonge leeftijd van de kleuters en de te hoge kost van de materialen

blijven hier de voornaamste argumenten. Of bij GSM/GPS wordt ook het argument gegeven van 'er nog niet aan gedacht'.

Sommige leerkrachten geven aan dat ze bepaalde middelen namelijk: *verf, schilder en tekengerief, verkleedkleden, voorwerpen die geluid maken, muziekinstrumenten, materiaal om mee te kleien* wel willen inzetten met kleuters maar **niet** als multimediale middelen beschouwen.

Andere middelen nog door leerkrachten opgegeven:

- draadloze koptelefoons
- digitale prentenboeken
- luisterverhalen

MUGO

De **meer vertrouwde digitale middelen** (computer, CD, CDrom, fototoestel, videocamera, TV/video, internet, ...) worden eerder beschouwd als middelen die de kleuters ook zelf mogen hanteren.

Gebruik van **video-camera en opname- apparatuur** voor geluid valt daar een beetje tussen uit. De hoge kost van de materialen zijn hier opnieuw een argument.

De **meer niet digitale middelen** worden eerder als niet multi-mediaal beschouwd (zie ook vraag 1). Terwijl deze middelen evenzeer een middel tot expressie en communicatie zijn waarbij je beeld en geluid kan gebruiken en ook middelen zijn om de multi-mediale geletterdheid van kinderen te bevorderen.

Ipod/GSM/GPS krijgen van een aantal mensen eerder de invulling 'weet het nog niet' Dit geeft aan dat sommige leerkrachten er **wel open voor staan** maar nog niet *de 'touch' of 'tought'* gevonden hebben om het ook te gaan integreren als multi-mediaal middel in de klas.

De **jonge leeftijd (2.5j)** wordt ook meerdere keren ingebracht als een **obstakel** om met de meer digitale middelen te gaan werken.

Welke middelen zet jij zelf vooral in om met kleuters multimediaal aan de slag te gaan?

	nooit	jaarlijks	maandelijks	wekelijks	dagelijks
TV / video / DVD		43.2	43.2	11.4	2.3
Internet	27.3	27.3	13.6	18.2	13.6
CD			2.3	25	72.7
Computer	15.9	9.1	4.5	22.7	47.7
Beamer	38.6	43.2	18		
Over-headprojector met transparanten	68.2	27.3	4.5		
CD-roms	20.5	6.8	6.8	25	40.9
Opname-apparatuur voor geluid	38.6	59.1	2.3		
Video-camera	59.1	36.4			4.5
Fototoestellen	9.1	18.2	29.5	13.6	29.5
Verf, schilder en tekengerief	4.5			6.8	88.6
Verkleedkleden	4.5	2.3	2.3	18.2	72.7
Voorwerpen die geluid maken	4.5	9.1	29.5	20.5	36.4
Muziekinstrumenten	4.5	6.8	29.5	27.3	31.8
Materiaal om mee te kleien	6.8	4.5	34.1	34.1	20.5
Ipod-MP3/MP4 spelers	86.4	9.1			4.5
GSM/GPS	86.4	9.1		2.3	2.3

Ko zet dagelijks vooral in op:

Opvallend is dat de eerder niet-technische en muzische middelen dagelijks worden ingezet in de kleuterklas, hoewel de leerkrachten deze middelen niet zien als multimediale middelen.

Binnen deze niet-technische middelen scoren klei, muziekinstrumenten en voorwerpen die geluid maken het laagst. Ten opzichte van verkleedkleden en verf, schildergerij behoren deze minder tot het dagelijkse vaste aanbod in de praktijk.

Binnen de eerder technische middelen scoort het gebruik van het fototoestel eerder hoog. Dit instrument wordt ook gezien als door kleuters te gebruiken (zie vorige vraag)

Bij de middelen die nooit ingezet worden scoren vooral GPS/GSM, Ipod/MP3MP4spelers en overheadprojector.

Opvallend is dat toch nog steeds 15.9% aangeeft nooit een PC te gebruiken en 27% nooit gebruik maakt van internet.

Nog opvallend is dat 4.5% aangeeft een Ipod/MP3 te gebruiken en 2.3 een GSM/GPS.

MUGO

De eerder niet-technische en muzische middelen worden dagelijks ingezet in de kleuterklas. Hoewel de leerkrachten deze middelen niet zien als multi-mediale middelen zien we hier dus een enorme kans om deze middelen zijn ingang te laten doen binnen het multi-mediale werken. Deze middelen zijn het meest vertrouwd en zouden dus een nieuwe inzet kunnen betekenen in het percipiëren van multi-mediaal werken. Met name net deze middelen inzetten op kijken en luisteren en communiceren.

Het aangegeven gebruik van GPS/GSM en Ipod/MP3 zien we eerder als het persoonlijk gebruik van de leerkracht verschijnen en niet als een multimediaal middel in te zetten in de klas, gezien de lage score van deze items in vraag 3. Voor deze middelen valt nog een grotere weg af te leggen wat de multimediale inzetbaarheid in de klas betreft.

Infrastructuur en middelen

Welke middelen heb jij ter beschikking in de klas?

1. TV / video / DVD: 50%
2. Internet: 68.2%
3. CD: 100%
4. Computer: 79.5%
5. Beamer: 18.2%
6. Over-headprojector met transparanten: 18.2%
7. CD-roms: 68.2%
8. Opname- apparatuur voor geluid: 29.5%
9. Video-camera: 9.1%
10. Fototoestellen: 72.7%
11. **Verf, schilder en tekengerief: 100%**
12. **Verkleedkleden: 97.7%**
13. **Voorwerpen die geluid maken: 100%**
14. **Muziekinstrumenten: 95.5%**
15. **Materiaal om mee te kleien: 93.2%**
16. Ipod-MP3/MP4 spelers: 0% (4.5 zegt weet niet?)
17. GSM/GPS: 6.8%

Materialen in de klas

De eerder niet-technische en muzische middelen zijn het sterkst aanwezig in de klas.

Alle leerkrachten hebben CD/Verf-, schilder- en tekengerief/voorwerpen die geluid maken ter beschikking in de klas.

Nog opvallend: Een persoon geeft aan geen verkleedkleden ter beschikking te hebben, twee personen geen muziekinstrumenten en drie personen geen materiaal om te kleien. Drie personen geven aan GSM/GPS in de klas te hebben.

31.8% geeft aan geen internet ter beschikking te hebben in de klas en 20.5% heeft nog geen PC in de klas staan.

29.5% heeft opname-apparatuur voor geluid in de klas

MUGO

Voorwerpen die geluid maken zijn voor 100% aanwezig in de klas en worden zelden tot nooit gebruikt op het multi-mediale vlak.

GPS/GSM wijst ook hier eerder op persoonlijk bezit en gebruik door de leerkracht, eerder dan multimediaal middel.

Toch nog veel leerkrachten die geen PC/internet in de klas hebben hoewel de meerderheid duidelijk aangeeft dit zeker wel te wensen te gebruiken als multimediaal materiaal.

Geluidsmiddelen worden weinig gebruikt terwijl toch aanwezig 100% voorwerpen en 29.5% apparatuur om op te nemen. Het lijkt ons dat er van de focus geluid het minst gebruik wordt gemaakt.

Welke middelen heb jij ter beschikking in je school?

- 18. TV / video / DVD: 100%
- 19. Internet: 97.7%
- 20. CD: 97.7%
- 21. Computer: 97.7%
- 22. Beamer: 95.5%
- 23. Over-headprojector met transparanten: 75% (6.8 weet niet)
- 24. CD-roms: 90.9%
- 25. Opname- apparatuur voor geluid: 52.3% (18.2 we niet)
- 26. Video-camera: 38.6% (15.9 weet niet)
- 27. Foto toestellen: 90.9%
- 28. Verf, schilder en tekengerief: 95.5%
- 29. Verkleedkleden: 90.9%
- 30. Voorwerpen die geluid maken: 93.2%
- 31. Muziekinstrumenten: 93.2%
- 32. Materiaal om mee te kleien: 93.2%
- 33. Ipod-MP3/MP4 spelers: 15.9% (11.4 weet niet)
- 34. GSM/GPS: 15.9% (13.6 weet niet)

Binnen de school is er vrij veel aanwezig

Tussen de **90 en 100%** zijn volgende middelen aanwezig: TV / video / DVD, Internet, CD, Computer, Beamer, CD-roms, Foto toestellen, Verf, schilder en tekengerief, Verkleedkleden, Voorwerpen die geluid maken, Muziekinstrumenten, Materiaal om mee te kleien.

- 75% Over-headprojector met transparanten
- 52.3% Opname- apparatuur voor geluid
- 38.6% Video-camera: 38.6%
- 15.9% Ipod-MP3/MP4 spelers, GSM/GPS

Andere middelen die leerkrachten nog aangeven

- digitale borden (als de lagere school er niet is)
- beamer komt van hoofdschool, bestellen, slechts 1 voor alles
- telefoon

Kan je een hoek in je klas verduisteren?

Ja: 47.7%

Is er een verduisterbare ruimte in de school?

Ja: 72.7%

Competenties van de leerkracht**Ben je vertrouwd met de eindtermen Muzische Vorming-Media?**

Ja: 65.9%

Als je de eindtermen Muzische Vorming-Media leest, rond welke eindtermen heb je dan al wel eens gewerkt?**De leerlingen kunnen:**

beeldsignalen waarnemen zodat men opvallend goede en minder geslaagde dingen kan doorzoeken en herkennen. 47.7%

ervaren dat een visueel beeld al dan niet vergezeld van een nieuw geluid steeds een nieuwe werkelijkheid kan oproepen. 61.4%

soorten van eenvoudige hedendaagse audiovisuele opnamen en weergavetoestellen (informatiedragers) aanwijzen, benoemen en ze creatief bedienen. 63.3%

een eigen audiovisuele taal gebruiken en het massale audiovisuele aanbod een relativerende plaats toekennen. 31.8%

eenvoudige, audiovisuele informatie uit de eigen belevingswereld herkennen, onderzoeken en vergelijken. 77.3%

MUGO

Doelstellingen waarmee leerkrachten in het kleuteronderwijs het meest rond werken liggen of vertrekken vooral van het eenvoudige audiovisuele **kort bij de leefwereld** van de kleuters.

[Leerkrachten voelen zich het meest competent in het inzetten van audio-visueel materiaal als illustratie of visuele ondersteuning bij leeractiviteiten.](#)

Audiovisuele toestellen aanwijzen, benoemen en bedienen scoort ook vrij hoog. Nuance bij het **creatief bedienen** vermits men nu net deze middelen weinig tot niet inzet in de praktijk om kleuters er zelf mee aan de slag te laten gaan.

[Men zet de audiovisuele middelen relatief weinig in als creatief expressiemiddel voor de kleuters zelf](#)

Beeld vergezeld van geluid is goed gekend hoewel net de **focus geluid** uit de vorige vraagstelling er minder goed uitkwam.

Kritisch omgaan en reflectieve omgang met beeld en geluid is het **minst gekend**.

3. Hoe sta je zelf tegenover audio-visueel werken in de klas?

Ben er helemaal niet in geïnteresseerd omdat:

- ik me er zelf te weinig competent in voel 22.7%
- ik dit niet van belang vind voor kleuters **0%**
- het te technisch is 22.7%

Ik heb er wel interesse voor omdat:

- ik er zelf ook veel mee bezig ben 43.2%
- het te weinig aan bod komt in de kleuterpraktijk en meer aandacht verdient **56.8%**

Ik heb er wel interesse voor maar:

- het lijkt mij veel te technisch 15.9
- er zijn te weinig audio-visuele middelen op onze school 31.8%
- ik zou er zelf nog meer vorming over willen volgen **56.8%**

Ik zou het boeiend vinden om ook een audio-visuele hoek te hebben in de klas:

- ja **90.9%**
- neen

Leerkrachten daarbij nog extra aan

- *Wil dit wel heel graag doen, alleen zijn de apparaten te duur en te weinig bestemd voor kleuterhanden...*
- *Te weinig tijd om zelf uit te zoeken verantwoord toe te passen...*
- *Fijn dat kleuters zich achteraf zelf kunnen horen en zien (alleen voor de oudste)*
- *Het zou kunnen verruimen en verdiepen*
- *Te weinig plaats in de klas, het eeuwige plaatsgebrek*
- *2.5j computer alleen is al meer dan genoeg/doelstellingen zijn te hoog gegrepen*
- *Nu alleen computerhoek, zou wel meer en anders mogen zijn*
- *Kleuters zijn geboeid maar ben er zelf te weinig in thuis*
- *Heb al een hoekje waar dit aan bod komt (2 leerkrachten)*

MUGO

90% (40 van de 44 leerkrachten) geeft aan een audiovisuele hoek wel te willen implementeren in de klas. 56.8% geeft ook aan dat het **meer aandacht verdient** in de praktijk maar tegelijk geven ze ook aan er graag meer vorming rond te volgen. Het technische aspect schrikt daarbij niet echt af. De meeste leerkrachten (+/- 70%) vinden ook dat ze voldoende materiaal in de klas en/of school ter beschikking hebben.

KO staan er wel voor open maar te hoge kosten, te weinig plaats schrikt af. KO zien het beter zitten voor oudere dan voor jongere kleuters. PC wordt als voldoende beschouwd bij jonge kleuters wat multimediaal werken betreft. Ook doelstellingen lijken hen te hoog gegrepen.